

Відкрите Звернення

вих. № 17

від 23 червня 2014 року

*Президенту України
Порошенку П. О.*

*Щодо невідповідності займаній посаді
Міністра екології
та природних ресурсів України
Мохника А.В.*

Вельмишановний пане Президенте України!

До Вас звертається Національна екологічна рада України, яка об'єднує всеукраїнські природоохоронні організації, осередки яких діють в усіх регіонах України, обласних центрах, містах та селах.

Ми стурбовані ситуацією, що склалася у Міністерстві екології та природних ресурсів України та в цілому в природоохоронній галузі.

В Україні постійно погіршується екологічна ситуація. Українці п'ють брудну воду, дихають отруєним повітрям, вживають неякісні продукти харчування, які містять небезпечні хімічні речовини та ГМО. Вирубування лісів, безконтрольне добування природних ресурсів, знищення родючих ґрунтів, забруднення природного середовища наближають нашу країну до екологічної катастрофи. Смертність немовлят віком до року в Україні є однією з найвищих у світі. Кризовий стан довкілля та пов'язаний з цим чинником вплив на здоров'я населення становить загрозу національній безпеці України.

За чотири місяці діяльності Міністр екології та природних ресурсів України Мохник А. В. та його команда не спромоглися забезпечити впровадження ефективної кадрової, регіональної, міжнародної, інформаційної, фінансової та антикорупційної політики. Навпаки, спостерігається значне погіршення державного управління в сфері охорони довкілля та раціонального використання природних ресурсів. Міністерство екології та природних ресурсів України – складне комплексне міністерство, в сфері його діяльності накопичилася значна кількість проблем, які потребують термінового розв'язання, без чого неможливе подальше ефективне виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, інших міжнародних природоохоронних угод. Нижче наведено інформацію щодо проблем, які потребують термінового розв'язання.

Державне управління в сфері охорони довкілля та раціонального використання природних ресурсів є малоефективним у зв'язку з тим, що:

- органи, які його здійснюють, не відповідають сучасним викликам та залежать від політичної кон'юнктури;
- керівників Мінприроди постійно змінюють. Їхні призначення зумовлені не стільки необхідністю забезпечення ефективної державної політики у сфері охорони довкілля, скільки забезпеченням бізнес-інтересів комерційних структур, наближених до влади;
- корумпованість державних органів управління та контролю у природоохоронній галузі поширена по всій вертикалі;
- увесь низовий апарат чиновників і фахівців змушений підкорятися командам «зверху» через загрозу звільнення.

У 2010–2013 роках в Україні впроваджувалась так звана «адміністративна реформа», яка істотно змінила структуру та повноваження центральних і місцевих органів виконавчої влади у сфері охорони навколишнього природного середовища. Було ліквідовано Державну службу заповідної справи, згорнуто роботу структур, які забезпечували міжвідомчу координацію, наприклад, Урядові комітети, Міжвідомчі комісії, Міжвідомчі робочі групи та ін. Відсутність на інституційному рівні структур, відповідальних за інтеграцію екологічної політики, створило загрозу невиконання або неналежного виконання Стратегії державної екологічної політики до 2020 року та Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища до 2015 року.

Територіальні органи Мінприроди були також ліквідовані, що унеможливило реалізацію державної екологічної політики на регіональному рівні і розв'язало руки місцевим «князькам» для хижацького використання та привласнення природних ресурсів. Кінцевою метою таких рішень колишньої влади була повна ліквідація державного та громадського контролю за використанням природних ресурсів та збереженням довкілля.

В Україні набрала силу лобістська діяльність бізнесових структур, спрямована лише на те, щоб зменшити кількість природоохоронних вимог для бізнесової діяльності.

Для політичної еліти України проблеми збалансованого природокористування, екологічної безпеки та збереження Природи не є пріоритетними. На розгляд Верховної Ради України виносяться проекти законів, які суперечать чинному природоохоронному законодавству, не відповідають європейським стандартам, прийняття яких призведе до невідворотних негативних змін стану довкілля.

Останніми роками на законодавчому рівні звужено можливості реального впливу громадськості на прийняття екологічно важливих рішень. В Україні не працюють механізми притягнення до відповідальності посадових осіб, які ухвалюють рішення, згубні для Природи та здоров'я людей.

Криза державного управління у сфері охорони довкілля поглиблюється внаслідок корупційних дій посадових осіб. Кадрова політика, що ґрунтується лише на врахуванні політичної приналежності кандидатів (політичне квотування), призвела до вимивання фахово підготовлених чиновників з системи державного управління в сфері охорони довкілля та до того, що у природоохоронну галузь потрапили люди, ціннісні орієнтації яких не пов'язані зі збереженням природи.

Події Революції Гідності кардинально змінили нашу країну, свідомість українців, дали серйозний поштовх для розвитку громадянського суспільства. Усвідомлюючи необхідність глибинних змін і реформування України, екологічні громадські організації брали активну участь у революційних подіях. Ми мали надію, що зміни відбудуться і в галузі охорони довкілля, де на громадських засадах працюємо багато років, докладаючи багато зусиль, інтелектуальні напрацювання, фахові знання.

Для того, щоб зупинити процеси руйнування системи державного управління у природоохоронній сфері, які призводять до вичерпання і деградації природно-ресурсного потенціалу України, національні екологічні організації застерігали від небезпеки призначення на посаду керівника Мінприроди людини, яка не має спеціальної фахової підготовки в галузі охорони довкілля.

В першу чергу ми спирались на положення частини 2 статті 7 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», згідно з якою екологічні знання є обов'язковою кваліфікаційною вимогою для всіх посадових осіб, діяльність яких пов'язана з використанням природних ресурсів та може впливати на стан навколишнього природного середовища.

Проте, керівні посади в Міністерстві екології та природних ресурсів України, Державному агентстві екологічних інвестицій, Державній екологічній інспекції, департаментах та підрозділах знову були розподілені за квотним партійним принципом.

Судячи з автобіографічних даних та досвіду попередньої роботи чинного очільника Мінприроди України, Мохник А. В. ніколи не обіймав посади в державних установах, організаціях, які здійснюють свою діяльність в екологічній сфері, не брав участі в природоохоронній діяльності, не має фахової екологічної (або суміжної) освіти та не

здійснював самостійну управлінську діяльність, пов'язану з охороною навколишнього природного середовища.

Громадські екологічні організації проаналізували діяльність Міністра Мохника А. В. за чотири місяці його перебування на цій посаді та вважають, що в природоохоронній галузі не тільки не почалися позитивні зрушення, спрямовані на розв'язання зазначених проблем, а й спостерігається тенденція до погіршення ситуації, можливого провалу виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом у сфері охорони довкілля, погіршення іміджу України. Зокрема:

1. Наказом Міністра Мохника А. В. від 16 травня 2014 р. № 144 затверджено нову структуру центрального апарату Міністерства екології та природних ресурсів України, в якій повною мірою проявився правовий нігілізм очільника Міністерства, нерозуміння ситуації, завдань та викликів, які стоять перед Україною у зв'язку з укладанням 27 червня 2014 року Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, зокрема з необхідністю забезпечити адаптацію українського природоохоронного законодавства до законодавства Європейського Союзу і застосувати комплексний підхід до формування та реалізації екологічної політики України, її інтеграцію в інші сектори економіки, розробити і впровадити економічні та фінансові механізми тощо.

Вперше за всю історію Міністерства ліквідовано Управління міжнародного співробітництва. На базі юридичного департаменту створено Департамент правової та міжнародної діяльності. Це суперечить пунктам 2 та 12 Загального Положення «Про юридичну службу міністерства, іншого органу виконавчої влади, державного підприємства, установи та організації», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 26 листопада 2008 р. № 1040, де наголошено, що «юридична служба при міністерствах є самостійним структурним підрозділом і покладення на юридичну службу обов'язків, що не належать або виходять за межі її компетенції, не допускається».

Зазначене рішення свідчить про нерозуміння ситуації, завдань та викликів, які стоять перед Україною у зв'язку з укладанням 27 червня 2014 року Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.

Європейська інтеграція – це не лише адаптація українського законодавства до директив ЄС та підготовка законодавчих і нормативно-правових актів, а й впровадження комплексного підходу до формування та реалізації екологічної політики України, її інтеграції в інші сектори економіки, розроблення і реалізація економічних та фінансових механізмів тощо.

У новій структурі Міністерства ліквідовано Департамент стратегічного планування та екологічної політики. Залишився лише Відділ стратегічного планування, що значно знижує статус структурного підрозділу, до функцій якого входить вирішення питань забезпечення формування державної екологічної політики, створення механізмів її реалізації, моніторингу виконання та аналізу ефективності на національному, галузевому, регіональних рівнях у рамках державних цільових і регіональних програм з охорони довкілля. Зазначене рішення негативно вплине на якість реалізації екологічної політики, особливо в умовах ліквідації територіальних органів Мінприроди.

Водночас, у структурі Департаменту організаційно-аналітичного забезпечення діяльності Міністра функціонують:

- Відділ забезпечення діяльності Міністра (патронатна служба) чисельністю 5 осіб;
- Відділ організаційно-аналітичної роботи – 5 осіб;
- Відділ комунікацій – 5 осіб;
- Сектор роботи зі звернення громадян та забезпечення доступу до публічної інформації – 3 особи;
- Група радників Міністра – 7 осіб.

Спостерігається дублювання функцій підрозділів, бажання влаштувати на роботу своїх людей, недовіра до інших структурних підрозділів центрального апарату Міністерства. Незрозумілими є функції Відділу комунікацій за наявності Сектору роботи зі звернення громадян та забезпечення доступу до публічної інформації.

У новій структурі ліквідовано Департамент екологічної безпеки, знижено статус структурного підрозділу, до функцій якого входить забезпечення державного моніторингу стану довкілля. Відсутні структурні підрозділи, які відповідають за формування економічних механізмів природокористування, інтеграцію екологічної політики в галузеві та регіональні політики, екологізацію деяких секторів економіки та суспільного життя в цілому, зміну моделей виробництва і споживання, формування екологічної культури та світогляду громадян.

Значно зменшена чисельність підрозділів та працівників, що безпосередньо працюють над питаннями екологічної безпеки, охорони та відновлення природних екосистем.

Робота Державної екологічної інспекції повністю паралізована. Вона самоусунулася від виконання своїх прямих обов'язків з охорони навколишнього природного середовища: хижацьки вирубуються ліси, забудовується прибережна смуга річок, браконьєри знищують звірину та рибу. Відсутній екологічний контроль над виробничою діяльністю підприємств-забруднювачів. Ця злочинна бездіяльність Державної екологічної інспекції завдає катастрофічної, непоправної шкоди природі, а збитки від неї становлять сотні мільйонів гривень.

2. Абсолютно незрозумілими є підходи до розмірів преміювання працівників центрального апарату Мінприроди (зокрема новопризначених працівників патронатної служби Міністра та його 7 радників) за квітень поточного року загальною сумою 143 тис. грн. При цьому різниця в обсягах преміювання фахівців низової та середньої ланки, які й виконують всю основну роботу в Міністерстві, та працівників служби Міністра є неадекватною. І це відбувається в той час, коли країна веде боротьбу за незалежність і виживання, а уряд декларує економію та обмеження витрат в усіх сферах життя.

3. Проект Положення про Міністерство, розроблений під керівництвом чинного Міністра, що має відновити в тому числі й територіальні органи, не вирішує, а навпаки, ускладнює процес управління у сфері охорони навколишнього природного середовища, оскільки створює умови для дублювання повноважень та неефективного використання державного бюджету, може призвести до конфлікту компетенцій між територіальними органами Мінприроди (передбаченими проектом Положення) та відповідними департаментами у складі обласних державних адміністрацій.

4. Особливу стурбованість громадських екологічних організацій викликають факти, які суперечать положенням Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції».

Зокрема, законодавством передбачено десятиденний термін для розгляду ліцензійного пакету документів. Засідання Ліцензійної комісії Мінприроди України проводяться несистематично (квітень та червень), що дає можливість чиновникам маніпулювати кінцевими «потрібними» рішеннями.

Важливий проект Закону України «Про упаковку та відходи упаковки» продовжує «мандрувати» коридорами Мінприроди. Перший заступник Міністра лобіює ідею формування «нової – старої» моделі збирання коштів на рахунок «єдиного оператора», про що він наголосив на зустрічі з представниками Європейської бізнес асоціації. Подібна корупційна схема зараз діє в Україні на прикладі ДП «Укресресурси» та системи збирання, видалення, знешкодження та утилізації відпрацьованих мастил.

5. Станом на 1 липня 2014 року не підготовлено План природоохоронних заходів на 2014 рік і не подано на затвердження у Міністерство фінансів України. Це призведе до втрати можливості ефективного використання коштів Державного фонду охорони навколишнього середовища, тому надзвичайно критичні, важливі природоохоронні заходи не будуть реалізовані.

6. Попри проголошені гасла відкритості та прозорості нової влади керівник Мінприроди України демонструє повну зневагу до базових європейських принципів щодо участі громадськості у прийнятті екологічно важливих рішень та доступу до екологічної інформації, ігноруючи пропозиції громадських екологічних організацій.

7. Прикладом неефективності роботи Міністерства є провальна участь Української делегації у VI Нараді Сторін Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті, яка відбулася у Женеві 2–5 червня 2014 року. Міністр Мохник А. В., який очолював делегацію, не зміг переконати Нараду Сторін відтермінувати ухвалення рішення про порушення Конвенції ЕСПО з боку України, зокрема під час прийняття рішення щодо продовження терміну експлуатації першого та другого блоків Рівненської АЕС. Поїздка Міністра екології та природних ресурсів України Мохника А. В. до США з 15 по 19 червня 2014 року для участі в конференції з питань океанів «Наш океан» виглядає як екологічний урядовий туризм. Натомість, жодних серйозних кроків щодо реформування природоохоронної галузі в контексті Європейської інтеграції України за 4 місяці в Мінрироди навіть не заплановано.

8. Інформаційна політика Міністерства екології та природних ресурсів України на сьогодні незадовільна. На сайті Міністерства відсутні інформація щодо планів діяльності міністерства, у тому числі міжнародної, звітів щодо їхнього виконання, діяльності Колегії міністерства, підрозділів центрального апарату, запланованої діяльності щодо підготовки Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища на 2015-2020 роки та плану реалізації зобов'язань України – сторони Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом.

Шановний пане Президенте!

З огляду на викладене, громадські екологічні організації звертаються до Вас з проханням дати відповідні доручення щодо розгляду ситуації, що склалася у системі державного управління в сфері охорони довкілля та використання природних ресурсів і порушити питання про звільнення із займаної посади Міністра екології та природних ресурсів України Мохника А.В.

Громадські природоохоронні організації пропонують провести публічне обговорення кандидатур на посаду Міністра екології та природних ресурсів України.

Національна екологічна рада України висловлює надію на те, що зміни, які всі ми разом виборювали такою дорогою ціною, ефективна кадрова політика, забезпечать якісне виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом та перетворять Україну на незалежну, демократичну, заможну європейську державу.

**З повагою,
Голова Національної
екологічної ради України**

Тетяна Тимочко

Члени Національної екологічної ради України:

Асоціація природоохоронних територій України

Академія технологічних наук України

Асоціація рибалок України

Благодійний фонд «Громадянська енергія»

Благодійний фонд «Паросток»

Благодійний фонд спасіння дітей України від Чорнобильської катастрофи

Всеукраїнська громадська організація «Всеукраїнське об'єднання ветеранів»

Всеукраїнська громадська організація «До чистих джерел»

Всеукраїнська дитяча спілка «Екологічна варта»

Всеукраїнська екологічна ліга

Громадська організація «Екологічна безпека»

Громадська організація «Спілка порятунку Голосієва»

Громадська еколого-правова організація «ЕкоПраво-Київ»
Громадський інститут охорони природи
Громадський рух України «За право громадян на екологічну безпеку»
Західний центр збереження біологічного різноманіття
Міжнародна громадська організація «Всенародний контроль та захист»
Молодіжна громадська організація «Екоспектр»
Науково-технічна спілка енергетиків та електротехніків України
Національний молодіжний центр «Екологічні ініціативи»
Українська екологічна асоціація «Зелений світ»
Центр екологічної освіти та інформації
Центр міжнародних проектів та конвенцій

Контактна інформація

т./ф. (044) 251-13-32

ecorada@ukr.net